

Utbildningsutskottets betänkande

1980/81: 33

med anledning av proposition 1980/81: 125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 såvitt gäller vissa anslag inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

NIONDE HUVUDTITELN

1. **Kommittéer m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens i proposition 1980/81: 125 bilaga 6 (utbildningsdepartementet) under punkt 1 (s. 23) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Kommittéer m. m.* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 anvisar ett reservationsanslag av 11 600 000 kr.

2. **Bidrag till driften av riksinternatskolor.** Regeringen har under punkt 4 (s. 26–28, 32–44) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om riksinternatskola m. m. i Sigtuna.

Motionen

1980/81: 2131 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att den nya skolstiftelsen i Sigtuna skall tillföras de tillgångar i form av fastigheter, mark och inventarier eller motsvarande medel som ursprungligen ingick i det tidigare riksdagsbeslutet.

2. att riksdagen beslutar begära att riksdagen föreläggs ett nytt avtal med den innebörd som anges i motionen.

Utskottet

Mellan staten, Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB träffades den 13 september 1979 ett avtal angående riksinternatskola m. m. i Sigtuna. Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1979/80: 25 bil. 6, UbU 1979/80: 14, rskr 1979/80: 120) har regeringen den 20 december 1979 med visst förbehåll godkänt avtalet.

I avtalet förutsattes att Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB skulle bilda en ny stiftelse (skolstiftelse) med ändamål att framdeles driva den skol- och internatverksamhet som tidigare ankommit på Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB. Staten skulle till Sigtunastiftelsen erlägga 1 milj. kr. Vidare skulle staten på vissa villkor träffa ett särskilt avtal med den nybildade skolstiftelsen om riksinternatskola m. m. i Sigtuna. Såsom en förutsättning för detta angavs att Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB för skolstiftelsens bildande skulle tillskjuta tillgångar i form av mark, byggnader och inventarier m. m. till ett värde av ca 79 milj. kr. varav 36,6

milj. kr. från Sigtunaskolans AB. Till de förutsatta villkoren i avtalet mellan staten och skolstiftelsen hörde att staten skulle lämna skolstiftelsen ett lån på 5 milj. kr.

Parterna har den 19 januari 1981 enats om ett tilläggsavtal som innebär vissa ändringar i förhållande till 1979 års avtal såvitt avser tillskottet av tillgångar. Sigtunaskolans AB kommer under vissa förutsättningar att totalt tillskjuta tillgångar till ett värde av ca 30,8 milj. kr. Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB har därvid för skolstiftelsens bildande kommit att tillskjuta tillgångar i form av mark, byggnader och inventarier m. m. till ett värde av sammanlagt ca 73 milj. kr.

Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB har den 21 maj 1980 kommit överens om att bilda Sigtuna Skolstiftelse. Staten och Sigtuna Skolstiftelse har den 19 januari 1981 träffat avtal om att skolstiftelsen för tiden den 1 februari 1981 – den 30 juni 1985 skall driva sin internatskola Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket såsom riksinternatskola.

Av nu föreliggande proposition framgår att regeringen vid en samlad bedömning med hänsyn till omständigheterna har ansett att differensen mellan vad Sigtunaskolans AB ursprungligen hade för avsikt att tillskjuta för skolstiftelsens bildande och vad bolaget faktiskt tillskjuter kan anses ha underordnad betydelse för skolstiftelsens möjligheter att bedriva den tilltänkta verksamheten. Regeringen har sålunda genom beslut den 29 januari 1981 med stöd av riksdagens tidigare bemyndigande godkänt de två avtalen av den 19 januari 1981. Riksdagen bereds nu tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om riksinternatskola m. m. i Sigtuna.

I motion 1980/81: 2131 anförts att Sigtunaskolans AB tillgodogjort sig 4 650 000 kr. genom försäljning av en del av de fastigheter som ingick i det ursprungliga avtalet. Den ekonomiska grund som den nya stiftelsen skulle få för att driva och vidareutveckla skol- och internatverksamhet har enligt motionärerna försvagats. Vidare hävdas i motionen att riksdagens tidigare bemyndigande endast gäller under förutsättning att samtliga inblandade parter fullföljer sina åtaganden enligt det ursprungliga avtalet som underställts riksdagen i proposition 1979/80: 25 bilaga 6. Motionärerna hemställer att riksdagen beslutar att den nya skolstiftelsen skall tillföras de tillgångar i form av fastigheter, mark och inventarier eller motsvarande medel som ursprungligen ingick i det tidigare riksdagsbeslutet samt att riksdagen beslutar begära att riksdagen föreläggs ett nytt avtal med den innebörd som anges i motionen.

Enligt utskottets uppfattning bör differensen i värdet av vad som skulle ha tillskjutits skolstiftelsen av Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB enligt avtalet den 13 september 1979 och vad som tillskjuts enligt tilläggsavtalet den 19 januari 1981 ses mot bakgrund av de förhållanden som redovisas i den promemoria av den 19 januari 1981 (bil. A till tilläggsavtalet den 19 januari 1981, återgiven i propositionen s. 34 f.). Av denna framgår bl. a. att de fastigheter som enligt tilläggsavtalet undantagits från tillgångar

som Sigtunaskolans AB skulle tillskjuta vid grundandet av skolstiftelsen är upptagna med bruksvärdet. För de fastigheter som bolaget sålt till Sigtuna kommun föreligger en stor skillnad mellan bruksvärde och marknadsvärde. Värdena enligt 1979 års avtal avspeglar således inte alltid marknadsvärdena. Detta gäller i synnerhet sim- och tennishallen, där skillnaden mellan bruksvärde och marknadsvärde har uppskattats till ca 3 milj. kr.

Då differensen i fråga om tillgångar för skolstiftelsen mellan avtalet den 13 september 1979 och tilläggsavtalet den 19 januari 1981 inte innebär ett bortfall av medel för de löpande utgifterna för verksamheten, anser utskottet att den uppkomna skillnaden har en underordnad betydelse för skolstiftelsens möjligheter att bedriva den tilltänkta verksamheten.

Utskottet har inget att erinra mot vad föredraganden anförut om riksinternatskola m. m. i Sigtuna. Riksdagen bör därmed avslå motion 1980/81: 2131.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

att riksdagen beträffande riksinternatskola m. m. i Sigtuna med anledning av proposition 1980/81: 125 och med avslag på motion 1980/81: 2131 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförut.

3. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. Regeringen har under punkt 5 (s. 28–31) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om höjning av statsbidragsbeloppet per studietimme till undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering m. m.,

2. godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om antalet studietimmar i lagbunden resp. övrig undervisning i svenska för invandrare,

3. godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om att använda medel som ställts till Folkbildningsförbundets förfogande för vissa pensionskostnader för ledare i allmänna cirklar jämväl för pensionskostnader för cirkelledare i svenska med samhällsorientering för invandrare.

Motionerna

1980/81: 2052 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om tackning av studieförbundens pensionskostnader i samband med svenskundervisningen för invandrare.

1980/81: 2132 av Gunnel Liljegren m. fl. (m, c, fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att statsbidraget per studietimme till studieförbunden för medverkan i svenskundervisning för invandrare skall utgå med 124: 10 kr. per undervisningstimme för såväl lagbunden som övrig undervisning,

2. att riksdagen beslutar att det statsbidragsbelopp som beräknas för verksamheten minskas med 2 100 000 kr.

Utskottet

Sedan förhandlingar mellan Folkbildningsförbundet och Svenska facklärarförbundet beträffande löne- och anställningsvillkor för cirkelledare i undervisning för invandrare i svenska språket m. m. nu slutförts föreslår regeringen i förevarande proposition att bidragen till cirkelledare skall höjas med 3: 50 kr. till 64: 60 kr. per studietimme fr. o. m. den 1 juli 1980 och med ytterligare 2 kr. till 66: 60 kr. fr. o. m. den 1 januari 1981.

Utskottet har inget att erinra mot den föreslagna höjningen av bidraget till cirkelledararvode.

Regeringen föreslår vidare att bidraget till lokal administration, lokaler och uppsökande verksamhet samt bidraget till lönebikostnader skall höjas fr. o. m. den 1 januari 1981 till sammanlagt 63: 50 kr. per studietimme för den undervisning som ges enligt 1972 års lag om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning och till sammanlagt 49: 50 kr. per studietimme för den icke-lagbundna svenskundervisningen för invandrare. Beträffande bidraget om 8:00 kr. per studietimme till studiemateriel föreslås inte någon ändring.

I motion 1980/81:2132 yrkas att den lägre höjning av bidragen till lokal administration, lokaler och uppsökande verksamhet samt lönebikostnader som föreslås i propositionen för den icke-lagbundna undervisningen skall gälla även för den lagbundna undervisningen. Genom detta förslag räknar motionärerna med en besparing om 2 100 000 kr. Motionärerna hävdar att den lagbundna undervisningen inte medför högre kostnader för studieförbunden än övrig svenskundervisning och att större företag i vissa fall sköter delar av studieförbundens administration av den lagbundna svenskundervisningen och även tillhandahåller lokaler för den.

Utskottet har inte funnit att det som anförs i motion 1980/81:2132 bör föranleda att riksdagen frångår regeringens förslag om höjningar av de nu aktuella bidragen till svenskundervisningen för invandrare. Riksdagen bör därför med avslag på motion 1980/81:2132 godkänna vad som förordats i proposition 1980/81: 125 om höjning innevarande budgetår av statsbidragsbeloppet per studietimme till undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering m. m.

Regeringen hemställer att riksdagen skall godkänna att medel som tidigare (prop. 1978/79: 222, UbU 1978/79: 46, rskr 1978/79: 439) ställts till Folkbildningsförbundets förfogande för vissa pensionskostnader för ledare i allmänna cirklar jämväl fr. o. m. den 1 januari 1981 skall få användas för att täcka pensionskostnader för cirkelledare i svenska med samhällsorientering för invandrare.

I motion 1980/81:2052 yrkas att studieförbundens behov av medel för vissa pensionskostnader för cirkelledare i svenskundervisningen skall tillgodoses i samband med anvisande av medel på tilläggsbudget III till statsbudgeten för innevarande budgetår.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om täckande av vissa pensionskostnader för cirkelledare i svenskundervisning för invandrare. Därigenom tillgodoses motion 1980/81: 2052 varför riksdagen bör avslå densamma.

Riksdagen hade föregående år inget att erinra mot att 400 000 studietimmar beräknades innevarande budgetår för s. k. lagbunden undervisning av invandrare och att 450 000 studietimmar skulle få användas till övrig svenskundervisning m. m. för invandrare. Enligt proposition 1980/81: 125 har antalet studietimmar inom den lagbundna undervisningen kraftigt understigit det beräknade antalet studietimmar, medan efterfrågan på övrig undervisning överstigit den medgivna ramen. Därför föreslås nu att antalet studietimmar innevarande budgetår i stället skall vara högst 150 000 studietimmar för den lagbundna undervisningen och högst 525 000 studietimmar för övrig undervisning. Ökningen av den senare ramen kommer enligt föredragande statsrådet att medföra ökade kostnader.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om antalet studietimmar för svenskundervisning m. m. innevarande budgetår.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1980/81: 2132 godkänner vad som förordats i proposition 1980/81: 125 i fråga om höjning av statsbidragsbeloppet per studietimme till undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering m. m.,
2. att riksdagen med avslag på motion 1980/81: 2052 godkänner vad som förordats i proposition 1980/81: 125 i fråga om att använda medel som ställts till Folkbildningsförbundets förfogande för vissa pensionskostnader för ledare i allmänna cirklar jämväl för pensionskostnader för cirkelledare i svenska med samhällsorientering för invandrare,
3. att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1980/81: 125 i fråga om antalet studietimmar i lagbunden resp. övrig undervisning i svenska för invandrare.

Stockholm den 14 maj 1981

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Hans Nyhage (m), Bengt Wiklund (s), Jörgen Ullenhag (fp), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Kerstin Göthberg (c), Karl-Erik Häll (s), Ylva Annerstedt (fp), Gunnel Liljegren (m), Larz Johansson (c), Göran Persson (s) och Christina Rogestam (c).

Reservation

Riksinternatskola m. m. i Sigtuna (punkt 2)

Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Karl-Erik Häll och Göran Persson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Enligt utskottets" och på s. 3 slutar "motion 1980/81:2131" bort ha följande lydelse:

Av propositionen framgår att Sigtunaskolans AB inte har uppfyllt sin del av avtalet den 13 september 1979, vilket regeringen godkände den 20 december 1979.

Vid riksdagens behandling 1979 av detta ärende (UbU 1979/80: 14) anförde socialdemokraterna i utbildningsutskottet i ett särskilt yttrande att skolverksamhet av denna karaktär bättre skedde med det allmänna som huvudman. Under rådande förhållanden motsatte sig emellertid inte socialdemokraterna i utbildningsutskottet det föreslagna statliga stödet. Av den nu föreliggande redovisningen har utskottet bibragts uppfattningen att verksamheten skulle ha gagnats av att samhället hade varit huvudman för den.

Avtalen den 19 januari 1981 avviker från det tidigare avtalet i vad avser medel som Sigtunaskolans AB tillför den nya stiftelsen. Denna undanhålls nu ca 6 milj. kr., vilket inte överensstämmer med det ursprungliga avtalet. Som villkor för statens tillskott om sammanlagt 6 milj. kr. gällde att de ursprungligen angivna fastigheterna skulle tillskjutas skolstiftelsen eller att de medel som Sigtunaskolans AB uppburit eller kommer att uppbära vid försäljning av fastigheter som ingick i det ursprungliga avtalet skulle tillföras den nya skolstiftelsen. Regeringen borde därför ha förelagt riksdagen ett nytt avtal med bl. a. denna innebörd.

Emellertid är regeringsbeslutet om godkännande av de båda avtalen den 19 januari 1981 nu ett faktum. Det föreligger alltså redan ett avtalsförhållande mellan staten och skolstiftelsen samt mellan staten och motparterna i tilläggsavtalet (Sigtunastiftelsen och Sigtunaskolans AB). Staten kan inte komma ifrån de förpliktelser för staten som följer av avtalen med mindre än att övriga parter går med på att nya avtal sluts.

Utskottet anser emellertid att regeringen bör söka komma fram till en ny överenskommelse med de övriga avtalsparterna.

Utskottet vill också fästa uppmärksamheten på att bakom Sigtunaskolans AB ligger bl. a. Knut och Alice Wallenbergs stiftelse med mycket betydande ekonomiska tillgångar. Stiftelsens kapital uppgår enligt vissa uppgifter till ca 600 milj. kr. Avkastningen uppgick 1980 till ca 45 milj. kr. varav 35,5 delades ut. Det är högst anmärkningsvärt att en huvudman med sådana tillgångar och allmän inriktning söker undandra den framtida skolstiftelsen den ekonomiska grund på vilken riksinternatskolan i framtiden

skall bedrivas, samtidigt som övriga parter förutsätts uppfylla sina delar av avtalet.

Utskottet anser att riksdagen beträffande riksinternatskola m. m. i Sigtuna som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen beträffande riksinternatskola m. m. i Sigtuna med anledning av proposition 1980/81: 125 och motion 1980/81: 2131 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. (punkt 3, mom. 1)

Hans Nyhage, Rune Rydén och Gunnel Liljegren (alla m) anför:

I motion 1980/81:2132 (m, c, fp) hemställs att bidragshöjningen per studietimme skall vara densamma för lagbunden undervisning i svenska för invandrare som för övrig svenskundervisning för invandrare.

Enligt vår mening finns det inte skäl att hävda att den lagbundna undervisningen, generellt sett, skulle vara mera kostnadskrävande än övrig svenskundervisning. Vi anser därför att förslaget i propositionen om ett högre bidrag till den lagbundna undervisningen borde avslås av riksdagen. Detta vore också motiverat av statsfinansiella skäl då drygt 2 milj. kr. skulle kunna inbesparas.

Den föreslagna bidragshöjningen skall enligt propositionen gälla fr. o. m. den 1 januari 1981. Berörda studieförbund torde ha bibringats uppfattningen att det högre bidraget om 138:50 kr. per studietimme skall utgå för den lagbundna undervisningen och anpassat sig därefter. Vi har därför inte velat reservera oss i denna fråga trots att det enligt vår uppfattning inte finns tillräcklig grund för den stora skillnaden i statsbidrag till lagbunden resp. övrig svenskundervisning för invandrare.

